

a két vitapartner nagy könyvgyűjtő, 50-60 ezres magánkönyvtárral. Arra a kérdésre, hogy mind elolvasta-e, Eco kitérőleg azzal válaszol, hogy ő ír, nem olvas. Persze tudjuk, rengeteget olvas is, de nem kell feltétlenül minden könyvét elolvasnia. De jó, ha megvan, bármikor előveheti, belelapozhat. Pedig ő valószínűleg nem olvasta Kosztolányi Dezsőt, aki például kínai könyveket is őrzött könyvtárában, noha nem tudott kínaiul. „Azért fontos kimondanunk, hogy egy könyvtár nemcsak olyan könyvekből áll amelyeket olvastunk vagy olvasni fogunk. A könyvtár azokból a könyvekből áll, amelyeket olvashatunk. Vagy olvasnánk. Még ha soha nem is fogjuk olvasni őket.” Ezzel sokan vagyunk így.

Azt is megjegyezzük, hogy a szenvedélyes könyvgyűjtőt gyakran csak addig érdeklí egy-egy könyv, amíg meg nem szerzi. Ha megszerezte, nem biztos, hogy meg is akarja tartani, hanem odaajándékozza egy könyvtárnak.

Befejezésül arra biztatnék sokakat, könyvtárosokat és más érdeklődőket, hogy olvassák el ezt a könyvet, hiszen nagyon sok témáját e helyütt még csak nem is említettem. Abban viszont biztos vagyok: nem fognak csalódní benne.

[Ne remélje, hogy megszabadul a könyvektől. Jean-Claude Carrière, Umberto Eco ; a beszélgetéseket vezeti Jean-Philippe de Tonnac. (Ford. Sajtó Tamás) Bp. Európa, 2010. 294 p.)

Poprády Géza

Kalauz a kortársakhoz

A Gutenberg János Könyvkereskedelmi Szakközépiskola arra törekszik, hogy saját színvonalas kiadványai révén hasznos segédanyagot adjon a könyvesboltokban, antikváriumokban elhelyezkedni kívánók kezébe. Mészáros Márton, a Károli Gáspár Református Egyetem Irodalom- és Kultúratudományi Intézetének oktatója szinte lehetetlen feladatra vállalkozott, amikor a tankönyvsorozat legújabb kötetében másfélszáz oldalon megkísérli eligazítani diákjait a kortárs magyar irodalom szövegdszűngelében. Amint azt a szerző előljáróban elmondja, könyve Sz. Molnár Szilvia: *Bevezetés a kortárs magyar irodalomba* című, ugyancsak a Szakiskola sorozatában megjelent munkájának elveit követi, irodalomszemléletének tanításban való alkalmazását szeretné igazolni. Mészáros meggyőződése, hogy „a szépirodalom iránti igény gyakran nem csupán magától keletkezik: tanulandó és tanítható”. Erre a tanulási folyamatra annál inkább szüksége van a mai olvasónak – és általában a könyvekkel hivatásszerűen foglalkozóknak –, hiszen rohamosan változik a XXI. századi ember információs, ezzel együtt kulturaközvetítő környezete. Állandó kényszert érzünk, hogy felelni tudjunk a kor technikai–mediális kihívásaira – nem csoda, hogy egyre nagyobb szükségét érezzük effajta segítségnek.

Valamennyien ismerjük az ifjúság olvasottságáról és szövegértéséről szóló bo-rúlátó beszámolókat, kutatási eredményeket. Az olvasás megkedveltetése – a család után! – a közoktatás feladata lenne, amely azonban ezer sebből vérzik, ráadá-

sul a vizualitás korszakában egyre nehezebb türelmes gyermeket találni, aki hajlandó az írott szöveggel bíbelődni. (Örülünk, ha a klasszikus gyermekirodalmat rövidített változatban elolvassa...) Ezek ismeretében alapvető kérdés: mekkora az olvasóközönsége a kortárs magyar irodalomnak? Látványos könyvünnepeken (Nemzetközi Könyvfesztivál, Ünnepi Könyvhét, karácsonyi könyvvásár), olvasást népszerűsítő kampányokon (Nagy Könyv, Családi olvasás éve), díjátadások (Prima primissima, Rotary Irodalmi Díj) alkalmával íróink reflektorfénybe kerülnek. És persze akad a művek között nem egy kasszasiker is: Závada Pál *Jadviga párnája*, Esterházy Péter *Harmonia Caelestis*, Kertész Imre *Sorstalanság*, Darvasi László *Virágzabálók* című művei – vagy említsük a legfrissebbet, az irodalomkritikus Szilasi László *Szentek hárfája* című regényét – kétségtelenül annak számítanak. Ez ígéretesen hangzik, azonban máris ott tolakszik a következő kérdés: vajon (jól) értjük-e azt, amit olvasunk?

A Szakiskola tanrendjében nagy hangsúlyt helyeznek az irodalom megismertetésére és értelmezésére. Sok múlik azon, mennyit olvasnak majd el, és értenek meg a diákok a kötetben tárgyalt munkákból, hiszen csak a kötetben megemlített tucatszámú prózai mű többé-kevésbé alapos feldolgozása is messze túllépi egy középfokú tanintézet – mégannyira irodalomszerető diákjainak és tanárainak – lehetőségeit. (És akkor még nem beszéltünk a világirodalomról...) Különösen, hogy Mészáros bevallja: az oktatás során rengeteg, joggal feltételezett tudásanyagot kell az alaptól megismertetni-elsajátíttatni a diákokkal. Ha ez így van, akkor nem vigasztaló, hogy a kortárs irodalom befogadása „*az abban kevésbé gyakorlottak számára eleinte valamivel több energiát igényel*”. A megemlített művek (életművek) ugyanakkor a ma elfogadott irodalmi kánon nagy részét lefedik, és kalauz gyanánt haszonnal forgathatják munkájuk során a tanulmányaikat befejező diákok is, ahogyan Sz. Molnár Szilvia említett könyve sem kizárólag a közoktatásban hasznosul.

A kötet felépítéséről

A bevezető fejezetek néhány általános kérdést tárgyalnak, így például mindjárt az elsőben az irodalmi élet és a könyvkiadás intézményrendszerét. Mindkettőre gyakorlatilag a rendszerváltozás óta a fragmentáltság a jellemző. Könyvek társaságában gyakran időzők előtt ismertek a tények, a kérdés csak az, hogy ha régóta egyértelmű, hogy piaci alapon képtelenség fenntartani a (szépirodalmi) könyv- és folyóiratkiadást – amelyet ráadásul a törvényi szabályozás hiánya is sújt -, mit tekint a szerző „elfogadható állapot”-nak. Mindenesetre fontos lehet a körképet annyival kiegészíteni, hogy az állam ezt a szektort a Nemzeti Kulturális Alap pályázati kerete révén támogatja.

Mészáros a továbbiakban közérthető példákon keresztül próbál közelebb hozni néhány alapvető fontosságú irodalomelméleti kifejezést. Említi, bár meg nem magyarázza a kultúratudomány fogalmát, ami pedig hasznos lenne, hiszen az egyetemi irodalomtudományi intézetek elnevezései egy ideje kiegészültek ezzel a fogalommal. Nem szólva arról, hogy ha valaki szakirodalmat vesz a kezébe, egészen biztos, hogy találkozni fog vele.

A szerző szellemesen ír a nyelvválságról, a műelemzés mibenlétéről, narráció és identitás kapcsolatáról, a „magas” és „alacsony” irodalom közötti mezsgye

utóbbi időben tapasztalható elvékonyodásáról. (Itt csak azt sajnálhatjuk, hogy a terjedelmi kötöttségek nem engedik alaposabban körüljárni a bűntügyi történet mostanában tapasztalható reneszánszát...) A szerző képes egyszerűen, misztifikáció nélkül beszélni az intertextualitásról, erről az ugyancsak divatos írói eszközről, vagy a modernség különböző korszakairól. A magyar irodalmat ugyanakkor szerves egészként láttatja, nem időz el a „kisebbségi magyar irodalmak” kérdésénél. Szemléletessége, könnyed előadói stílusa bizonyára oktatói tapasztalataiból táplálkozik.

Az életművekről, értelmezett művekről

A segédanyagba 12-12 lírai, illetve prózai életmű került bele egy-egy kiemelt példával illusztrálva. A műnemi áttekintések kicsit sommásan ugyan, de felvázolják az elmúlt időszak tendenciáit, kontextusba helyezik az alkotókat. Ezeket követik a versek esetében 2-3, az epikánál 4-5 oldalas mini-értelmezések, amelyek valóban csak a legszükségesebb, a megértéshez elengedhetetlen fogódzót nyújtják az olvasónak, illetve a tanár szándéka szerint bizonyos problémákra fókuszálnak. Az egységeket lezáró szöveg(részlet)ek és kérdések már a tanórai feldolgozást orientálják. Egyértelmű, hogy a válogatásnak figyelembe kellett venni a terjedelem szabta korlátokat, Mészáros az adott mozgásteret ugyanakkor igen ökonomikusan használta ki: többségükben megkerülhetetlen alkotói az utóbbi fél évszázad magyar irodalmának, akik pedig még életkoruk révén nem válhattak „klasszikussá” (Varró Dániel, Kollár Árpád, Tóth Krisztina, Havasi Attila), jól reprezentálják a fiatalabb generáció viszonyát az irodalmi hagyományhoz. Számon kérhetnénk, persze, miért nem szerepel Tolnai Ottó, Domonkos István, Szilágyi Domokos, Nagy Gáspár, netán Határ Győző a költők, vagy mondjuk, Örkény István, Szilágyi István, Sütő András, Grendel Lajos, Krasznahorkai László, Temesi Ferenc és még sokan mások az epikusok között, különösen mert néhányukra maga a szerző is többször hivatkozik. De ne legyünk telhetetlenek!

Mészáros Márton olvasókönyve az említett kényszerek okán tömény, nem könnyű olvasmány; jellegéből adódóan szakértő útmutatásával forgatandó. Elmélyültebb elemzéseket keresők számára támpontokat nyújt a kötet olvasmányjegyzéke, és – itt a recenzens hazabeszél – feltétlenül érdemes kutakodni a HUMANUS online adatbázisban (www.oszk.hu/humanus/), ahol egyebek között irodalomtudományi tanulmányok és cikkek bibliográfiai adatait, teljes szövegét találja az érdeklődő.

(Mészáros Márton: Mai magyar irodalmi olvasókönyv. Bevezetés a kortárs magyar irodalom olvasásába. Budapest, Hatodik Síp Alapítvány, 2010. 149 p.)

Vasbányai Ferenc